

Оксана Овчарук

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-7634-7922
oks.ovch@hotmail.com

ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті подано підходи до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя у контексті міжнародних підходів. Розглянуто рамки цифрової компетентності громадян та освітян, які слугують еталонною моделлю для освітніх систем країн Європи. Визначено основні проблеми та окреслено перспективи використання міжнародних рамок та стандартів у розвитку професійних якостей вчителя.

Ключові слова: методичні підходи, інформаційно-комунікаційна компетентність, хмаро орієнтоване навчальне середовище.

Вступ. Володіння вчителями інформаційно-комунікаційною компетентністю є необхідною умовою успішної професійної діяльності та навчання впродовж життя, професійного розвитку, ефективного управління навчальним процесом та застосування можливостей ІКТ, зокрема хмаро орієнтованого навчального середовища в умовах сучасного розвитку інформаційного суспільства.

Постановка проблеми. Сьогодні не залишає заперечень факт проникнення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) до всіх сфер життя та, зокрема, у навчальні процеси. Нерідко спостерігається значне відставання у застосуванні ІКТ вчителями різних предметів на відміну від учнів, які їх активно використовують у повсякденному житті. Проблему ми вбачаємо у недостатності розробленості методичних підходів до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя, які йдуть у ногу з часом, та можливостями використання хмаро орієнтованого навчального середовища. Ці можливості надають різноманітні соціальні мережі різного спрямування: корпоративні, навчальні, спеціалізовані, ділові, а також внутрішні мережі школи, класу, професійної спільноти вчителів та педагогічних працівників. Їхнє проектування та використання сприяє використанню активних форм та методів, розкриває можливості компетентнісного зростання як педагога, так і учня. Тому вчитель повинен володіти інформаційно-комунікаційною компетентністю на рівні своїх професійних потреб, бути здатним спроектувати таке навчальне середовище та ефективно впроваджувати його у навчальних процес.

Аналіз останніх публікацій. В Україні протягом останніх років здійснено значні кроки стосовно розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя. Теоретичні підходи до розвитку ІК-компетентності вчителя окреслено у роботах М.П.Лещенко, І.Д.Малицької, І.В.Іванюк, Н.В.Сороко, О.О.Гриценчук, О.О.Овчарук, О.Є Кравчини та ін. [2]. Протягом останніх років здійснено значні дослідження щодо створення хмаро орієнтованого навчального середовища в системі освіти на основі ІКТ, в цілому, та загальноосвітніх навчальних закладах, зокрема такими дослідниками: В.Ю. Биков, Н.В. Морзе, С.Г.Литвинова, О.В. Співаковський, О.П. Пінчук, І.В. Пліш, Л.А.Карташова та ін. [2]. Проте, аналіз праць зазначених дослідників свідчить, що проблема розроблення методичних підходів до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя в умовах хмаро орієнтованого навчального середовища не достатньо досліджується.

Мета статті полягає у аналізі міжнародних підходів до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя в умовах хмаро орієнтованого навчального

середовища та виявлення перспектив такого розвитку для вітчизняних вчителів.

Результати наукового пошуку. Важливість розроблення та впровадження в освітній простір ІКТ, необхідність виокремлення стандартів інформаційно-комунікаційної компетентності, що відповідають світовим зразкам, створення теоретико-методологічної та практичної бази використання сучасного хмаро орієнтованого навчального середовища на законодавчому рівні відзначено в Законах України «Про затвердження Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006-2015 роки», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про вищу освіту», а також окреслено Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року щодо інформатизації освіти за напрямом розроблення та впровадження інформаційно-аналітичних технологій [1].

Важливим є врахування досвіду країн Європейського Союзу та міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ECDL, MICROSOFT, INTEL та ін.) в даному питанні. В країнах ЄС створено стандарти інформаційно-комунікаційної компетентності для вчителів на всіх рівнях освіти, існують системи обов'язкового моніторингу та сертифікації інформаційно-комунікаційної/цифрової компетентності вчителів, створюються та функціонують віртуальні освітні професійні спільноти, що забезпечують створення та використання ресурсів хмаро орієнтованого навчального середовища.

Сьогодні лише чверть дітей у європейських школах навчаються вчителями, які впевнені у своїй цифровій компетентності, про що зазначено у міжнародному дослідженні «Шкільний розвиток та краще навчання для гарного старту у житті», здійсненому у 2017 р. Європейською Комісією [3]. Це, зазвичай, не стосується того відсотку вчителів, які є фахівцями з питань ІКТ та пройшли відповідне навчання та підвищення кваліфікації. Різницю зорієнтованості вчителя та учнів на використання ІКТ ми вбачаємо у тому, що вчителі, які активно працюють з цифровими засобами, основну увагу зосереджують на цифровому змісті, що має бути представлений під час навчання та використаний вчителем та учнем. Учні, у свою чергу, досить вправно використовують та розуміють функції ІКТ, цифрових засобів, застосовують їх різноманіття при налагодженні спілкуванні, для пошуку інформації, створення власних ресурсів. Особливе значення для молоді та учнів сьогодні займають соціальні мережі, які підтримуються хмарними засобами ІКТ.

Визначаючи останні тенденції у визначенні методологічних підходів до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя, слід зазначити, що Концептуальна еталонна модель DigComp 2.0, яка була розроблена у 2016 р. відіграє визначну роль. Рамку цифрової компетентності громадян розробив Об'єднаний дослідницький центр (ОДЦ) Європейської Комісії на основі консультацій й активної співпраці з широким колом зацікавлених сторін. Автори рамки з'ясували, що сьогодні немає чітко усталеного визначення здатності людини використовувати ІКТ, і яке ми пов'язуємо з поняттям інформаційно-комунікаційної компетентності. Тож пропонують оперувати поняттям «цифрова компетентність», яке синонімічне «інформаційно-цифровій», «інформаційно-комунікаційній» та іншим визначенням, що окреслюють здатність людини застосовувати ІКТ у житті, навчанні та праці, постійно оновлювати її впродовж життя [6]. У 2016 р. Європейська комісія оприлюднила Рамку цифрової компетентності для громадян (*DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens*) [5], а у 2017 р. її було оновлено та представлено на конференції у Брюсселі під назвою «Рамка цифрової компетентності для громадян: вісім рівнів майстерності з прикладами використання» (*DigComp 2.1: Digital Competence Framework for Citizens*) [6]. У 2017 р. на її основі було розроблено Рамку цифрової компетентності для освітян (*European Framework for the Digital Competence of Educators, DigCompEdu*), яка спрямована на потреби викладачів на всіх рівнях освіти, від дошкільної до вищої, освіти дорослих,

неформального навчання. Дана рамка має на меті забезпечити загальний орієнтир для розвитку цифрової компетентності педагогів, виокремлює вимоги до їхньої професійної кваліфікації та підготовки (професійне залучення, цифрові ресурси, навчання та викладання, оцінювання, навчання педагогів) [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Перспективним вбачається використання міжнародних еталонних рамок, зокрема Рамки цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu). Нині її використовує низка країн для розроблення стратегії формування цифрових навичок, перегляду та створення навчальних програм, розвитку професійних компетентностей вчителів. Однак, є декілька важливих чинників, що впливають на ці процеси: несистематично оновлюється арсенал сучасних цифрових засобів навчання; не приділяється достатньої уваги створенню та підтримці хмаро орієнтованого навчального середовища закладів освіти; вчителі тих предметів, що викладають цикл гуманітарних предметів недостатньо обізнані та недостатньо застосовують цифрові засоби й технології. Саме в останньому аспекті важливими є методичні підходи до розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя, їх оновлення у системі підвищення кваліфікації вчителів, необхідно навчити вчителя проектувати середовище, орієнтуватись у хмарних технологіях, використовувати їх можливості у роботі. Педагоги мають мобільно вирішувати складні питання та реагувати на виклики: дбати про власну та учнівську конфіденційність, захищати особисті дані в он-лайн середовищі, взаємодіяти в мережі Інтернет, протистояти Інтернет ризикам, відкривати для дітей можливості створення власних ресурсів та розширювати ті можливості, що пропонує цифровий світ. Всі ці питання лежать в межах необхідності формування інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя.

ПОСИЛАННЯ

- [1] Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII «Про освіту» – Zagolovok z ekranu: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Accessed Apr.28,2019).
- [2] Osnovy standartizacii informacijno-komunikacijnih kompetentnostej v sistemі osviti Ukraїni : metod. rekomendacii/ [V. YU. Bikov, O. V. Bilous, YU. M. Bogachkov ta in..]; za zag. red. V. YU. Bikova, O. M. Spirina, O. V. Ovcharuk. – K. : Atika, 2010.
- [3] Redecker, C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Punie, Y. (ed). EUR 28775 EN. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017.
- [4] School development and excellent teaching for a great start in life. Brussels, 30.5.2017, COM(2017) 248 final, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions) Available: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/EN/COM-2017-248-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF> (Accessed Apr.28,2019).
- [5] Stephanie Carretero, RiinaVuorikari, YvesPunie. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.
- [6] Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Vanden Brande, G. *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model*, Luxembourg: Publication Office of the European Union. 2016.